

La festa es va cloure amb el tradicional Sopar dels Jocs Florals en homenatge a la Reina i als Poetes premiats, el qual es va celebrar a l'Hotel Crillon. Hi van concórrer prop de 500 comensals.

A l'acabament van parlar: Salvador Sarrà i Serravinyals, pel Comitè Executiu, Dom Antoni Ramon i Arrufat, pels Mantenidors; Ricardo Latcham, pel Centro Chileno-Catalán de Cultura; Josep Ferrater i Mora, pels escriptors premiats; i Claudi Mas i Perera, President del Centre Català de Santiago.

—25→

△▽Discurs de Joaquim Sabaté, President de l'Agrupació Patriòtica Catalana

Senyores i senyors:

Com a President de l'Agrupació Patriòtica Catalana de Xile i en representació de les entitats catalanes d'aquesta República, tinc l'honor de declarar oberta la Festa dels Jocs Florals de la Llengua Catalana de l'any 1943, i 85 de llur restauració. Les condicions en què viu actualment la nostra Catalunya i sobretot la prohibició que pesa sobre l'ús públic del nostre idioma, han impedit en els darrers anys la celebració de la tradicional Festa dels Jocs Florals de Barcelona; però el nostre poble, que no pot resignar-se a deixar abandonat el conreu i l'exaltació de les nostres lletres i de la nostra llengua, concreció profunda del nostre esperit nacional, ha reprès en aquestes lliures terres americanes la tradició multiseular dels Jocs Florals. I així enguany els celebrem a Xile, fets possibles per les institucions catalanes d'aquesta República, creades per l'esforç i el patriotisme de molts compatriotes, alguns dels quals han desaparegut ja d'entre nosaltres; entitats que han recollit, amb orgull i emoció, la idea iniciada pels catalans de l'Argentina, de trasplantar, transitòriament, aquesta —26→ festa d'art i de gentilesa a les hospitalàries ciutats hispano-americanes:

Senyores i Senyors: declaro, doncs, oberta la Gaia Festa, tot fent els més fervorosos vots per tal que ben aviat pugui celebrar-se altra vegada sota el cel lliure de la nostra estimada i enyorada Catalunya!

Y permitidme, ahora, unas breves palabras en la lengua de Chile, que con creces merecen nuestros oyentes chilenos esta cortesía de nuestra parte. Quiero declarar bien alto, en este momento solemne para nosotros, que es debido a la magnífica hospitalidad y al tradicional espíritu de libertad y de cordial convivencia del pueblo chileno, que la venerable institución de los Juegos Florales, noble y vetusta, signo de civilización y de paz y cuna y estímulo de las bellas letras, puede tener continuidad lejos de la tierra patria, hoy azotada por los tormentosos vientos de la tiranía.

Gracias, pues, en nombre de la colectividad catalana, a vosotros ciudadanos chilenos, poetas, escritores, hombres de ciencia y de trabajo, artesanos y obreros. Gracias, a vuestros gobernantes que supieron interpretar fielmente vuestros sentimientos de solidaridad humana, y comprender de una manera activa la tragedia de nuestra tierra, y amparar por esto, bajo la gloriosa bandera de la estrella solitaria, a tantos catalanes llegados hace poco, que suman su esfuerzo a los de la vieja emigración para hacerse dignos de la hermandad que les habéis brindado.

—27→

△▽Memòria del Secretari Xavier Benguerel

Senyores, senyors:

Voldria fer-vos participar immediatament de l'orgull i la joia que els Mantenedors experimentàrem en celebrar la seva reunió per a emetre el veredictes d'aquests Jocs Florals que les meves paraules gairebé inauguren. La llista d'obres rebudes s'eleva a setanta una, però hem de fer constar que després d'haver estat fet públic aquest veredictes han arribat algunes altres composicions que han hagut de quedar forçosament fora de concurs. Es a dir, setanta una vegades la més alta voluntat, el més intens amor i el més pur treball d'un escriptor català, haurà estat esmerçat en servir la seva llengua, que és tant com dir la seva pàtria. Es ja tot l'esforç col·lectiu d'una petita república; un esforç coratjós, en marxa i amb una direcció nobilíssima; movent-se no per a que sigui possible en terme més breu o més llarg una segona renaixença, ans per a aprofundir una segona maduresa que ningú, ni nosaltres mateixos, no podria discutir. Un dels Mantenedors xilens, ambdós, dies de molt abans d'ara, orgull de Catalunya, digué aquestes paraules textuales mentre signava el nostre Fall: «Em sento realment satisfet de reiterar aquest veredictes perquè —28→ totes les obres premiades són de la més alta qualitat literària». Enorgulliu-vos-en també vosaltres: els Jocs Florals de Xile són els marmessors d'obres que jo m'atreveixo a considerar de les més notables que l'exili oferirà a Catalunya i que, en els nostres annals, tindran ja per a sempre un lloc d'honor.

En nom dels meus companys de Consistori i propi, passaré, ara, en certa manera a donar-vos la raó del nostre Veredictes. Si han estat creats nous premis utilitzant la prerrogativa que la Convocatòria ens conferia, ha estat simplement perquè els premis rigorosament i tradicionalment establerts haurien estat insuficients per a poder premiar totes les obres mereixedores de distinció. Han quedat, encara, altres treballs tal vegada dignes si més no d'estímul; entre ells unes traduccions de poesia catalana al francès, a l'anglès i a l'àrab, que el Jurat entengué que havien de quedar al marge del concurs si és que, més que a la lletra, s'atenia a la intenció que guiava els creadors dels premis destinats als amics de Catalunya. Però fem públic el nostre reconeixement a aquests inconeguts traductors i agrai'm profundament llur esforç i llur gest d'afecte i comprensió envers la nostra lírica.

La labor dels Mantenedors no ha estat afortunadament difícil, vull dir que no hem hagut d'establir dolorosos paral·lels i, en pronunciar-nos per a un determinat premi, ni una sola vegada hem sentit que preteríem una altra obra que en fos tan mereixedora com l'elegida. Aquest sortós automatisme m'estalviarà doncs de fer comparacions i puc, des d'ara, començar a anunciar-vos quines han estat les composicions premiades.

—29→

LA FLOR NATURAL -premi anomenat d'honor i cortesia-, ha estat atorgada a la composició N.º 63. «Infinita fortuna de la sang...» és el seu títol-tema. Si unanimitat hi ha hagut en l'elecció de les composicions per als altres premis, aquesta fou, entre nosaltres, joiosament remarcada, car es tracta d'un autèntic poema d'antologia amorosa, no, evidentment, d'un poema amorós a la quasi divina manera dels místics de l'amor, o de l'amor sentit, per exemple, amb la dolça i persuasiva insistència primaveral, de l'infatigable cantor d'Hel·lena, sinó d'un poema escrit d'una molt catalana manera: amb fervor suaument perfilat d'escepticisme; és a dir, com si l'amor ja es portés en ell mateix la dolça ironia de saber que la felicitat que ens proposa depèn exclusivament de la fe que cadascú de nosaltres ha sabut o pogut atorgar-li. El poeta d'«Infinita fortuna de la sang...» ofereix encara, un llenguatge saborós, com de qui ha aconseguit aquest difícil contracte amb l'idioma: servir-lo llargament amb amor per obtenir al capdavant l'imponderable ventura de saber bellament dir el que bellament es sent i es pensa.

L'ENGLANTINA D'OR.- El premi al millor poema d'esperit patriòtic ha estat assignat a la composició N.º 30, «Entre l'angoixa i l'esperança». Es tracta d'una lírica veu com nascuda en la nostra dissort catalana i que parla del cruent espectacle del món, fossa tota ella en la seva actual tragèdia però amb el jove esperit que necessita creure en les ciutats que -per a dir-ho amb les mateixes paraules del poeta- hauran de desvetllar-se novament entre albes ornades de coloms.

—30→

LA VIOLA D'OR I ARGENT.- Un estil inconfusible, pastat amb un llenguatge que de temps ha li conferia el principat de la lírica catalana, delatava un nom quan llegíem «Al Crist vora la mar», composició N.º 4, guanyadora del premi al millor poema d'esperit religiós o moral. El poeta veu el Crist vora una mar faixada d'un paisatge que és en el nostre record i la nostra enyorança: ginesteres, garrigars i pins; el Crist que sobrevola el seu dolor per a emparar el dolor de cada llar endolada; el poeta s'hi refereix per a la seva esperança i, gairebé en oposició lineal, compara la creu autèntica i aquesta creu tràgicament retorta, escarni de l'amorós ideal de llibertat cristiana; el seu llenguatge s'humanitza potser com mai sinó fos en els moments més càlids de la seva darrera obra cabdal que els catalans hauran d'homenatjar algun dia i que a nosaltres ens escaurà d'homenatjar avui, ací, quan parlarem del Premi Fastenrath.

COPA ARTÍSTICA, a la millor composició en prosa, original i inèdita. Obté aquest premi la composició N.º 13, «Relacions». La prosa d'aquest treball podria ésser una patent del rigor lingüístic que ha assolit finalment la nostra llengua. Diríeu que cada frase està construïda amb les paraules més apropiades i que han estat conlligades coneixent-ne a fons el color i el gust i la secreta intenció que cadascuna reserva a un autèntic poeta. En «Relacions», una sensibilitat lírica s'analitza en un moment viscut a l'exili i en les seves subtils correspondències amb l'amor.

PREMI FASTENRATH, al millor llibre de poemes, inèdit o aparegut des del primer de gener —31→ del 1937 al 31 de desembre del 1942. Heu's ací un premi que nosaltres atorguem com un pàl·lid homenatge a la vida d'un poeta realment i apassionadament consagrat a servir la nostra llengua. Josep Carner, per un estrany i gairebé gloriós destí, haurà vist publicat el seu millor poema -un dels més bells que s'hagin escrit mai en català- quan més Catalunya, en la seva més divina representació: la llengua, haurà estat preterida i befada. «Nabi», el llibre que obté el «Premi Fastenrath», és la suma de totes les múltiples qualitats carnerianes més la maduresa; una maduresa que esquivava el pretext, per a la gràcia transitòria, que no es refia o que quasi es malfia dels ulls; una maduresa que és substància de paisatge i de vida i d'expressió. Expressió, vida i paisatge profundament catalans, perquè Nabi, el profeta, el torsimany de Déu, m'atreveria a dir que és el més pregon compendi de caractereologia catalana. Homenatgem des d'ací, us ho demano, amb els nostres aplaudiments, l'obra d'un poeta exiliat i que ara, com mai, podem i pot anomenar-se príncep de la llengua catalana.

PREMI CONCEPCIÓ RABELL, que s'atorga al millor llibre de prosa literària, inèdit o aparegut des del primer de gener del 1941 al 31 de desembre del 1942. Un esperit singularment lúcid, atent i amatent a la nostra manera d'ésser fins als seus més subtils matisos, ha pogut escriure aquestes pàgines tan intel·ligents sobre el que som els catalans. «Les formes de la vida catalana», composició N.º 5; és aquest el premi. Historia la Continuïtat, el Seny, la Mesura i la Ironia catalans i, la seva —32→ anàlisi, si bé pregona, no és ni abrupta ni obscura i, molt sovint, el seu autor escriu en un estil que voreja la lírica, tan afinadament sap establir els símils que compendien en certa manera les seves idees. És aquest un dels treballs que més poderosament ha cridat l'atenció del Consistori per tal com, potser per primera vegada, amb una autèntica disciplina filosòfica i un amor que apregona més poderosament el discerniment, ha estat escrit un assaig d'aquesta categoria sobre les nostres quatre virtuts capitals.

PREMI DE PROSA.- Fou unànime l'acord de crear aquest premi extraordinari per al llibre de Domènec Guansé: «Ruta d'Amèrica». Països, oceans, ciutats i llur fauna i flora, en ells mateixos, estrictes, o elaborats literàriament més tard pel record, són explicats per l'autor com si els dibuixés amb línies nervioses i els taqués amb audaçs i càlids colors plens de llum. Llibre d'una gran unitat que una inefable nostàlgia a vegades subratlla, d'altres una ingènua admiració de poeta i en el qual, sovint, l'autor amablement ironitza sobre els homes, els paisatges i els déus.

SEGON PREMI DE PROSA.- En gràcia a un esforç a molts moments aconseguit de donar categoria a l'estil periodístic i sostinguda vibració a una polèmica en la qual, entre d'altres, l'autor sosté amb bastanta fortuna la nostra tesi nacional, el jurat, sense captar-se de les idees polítiques de l'autor, atorga aquest premi al llibre de Jordi Arquer, publicat a l'exili: «El futur de Catalunya».

—33→

TERCER PREMI DE PROSA.- Ha estat atorgat al llibre de Pere Mas i Perera, «Les tres gràcies de Catalunya»: la terra, la llengua i la gent. Per l'escaient encert que haurà de representar una divulgació tan ben associada de les tres característiques més rellevants de Catalunya, el Consistori ha cregut que aquest treball mereixia la creació d'un premi extraordinari. I no ha estat pas únicament aquest encert, fóra pueril indicar-ho, el que ha determinat la recompensa, sinó perquè unit a un remarcable coneixement general de la història, la literatura el paisatge de la nostra terra, trobem en aquesta: obra un fervor i una aplicació que es corresponen amb l'aplicació i el fervor amb que la seva prosa està escrita.

PREMIS PER A TRADUCCIONS DE POESIA CATALANA.- Esperem que davant les obres presentades a concurs i especialment les dues que han estat premiades, s'esvairan els recels dels qui temeren per la puresa dels nostres Jocs Florals que, entenem, no han d'ésser pas localistes sinó obra també d'atracció per a tots aquells que no tan solament estimen la nostra literatura sinó que en participen i ens ajuden tan intel·ligentment a expandir-la.

Una singular coincidència haurà feliçment permès als Jocs Florals de Xile d'homenatjar l'obra dels seus dos més grans poetes contemporanis. Hem parlat de Josep Carner; l'altre poeta és, doncs, Carles Riba. Les millors traduccions presentades a concurs pertanyen al gran líric de les «Estances», l'intel·lectual català, l'obra del qual -que és tant com dir ell mateix- proposaríem com a exemple de —34→ més rigorosa disciplina i de més alta i profunda tradició literària. Val a dir que, en les versions d'ambdós traductors, hom constata el respecte que l'obra de Riba els imposava. I respecte, ací, vol dir plenament, fidelitat amorosa.

TRADUCCIONS DE CARLES RIBA, composició N.º 56, suposa un esforç laboriós, una mena de calc intel·ligent on la nova escriptura no cerqués altres espais que els que materialment exigia una manca de concordança en la rima traduïda; mot a mot, el traductor es subordina no tant sols a la intenció sinó quasi, a l'expressió matemàtica del poeta original. I semblant trànsit operat amb aquest estalvi precís de paraules, sense fer aparèixer visible l'esforç, implica una pacient voluntat, una sensibilitat que sap comprendre allò que cada mot triat per l'autor representa de lluita tenaç per a fer-se del llenguatge de tots, un llenguatge -com és el cas de Riba- tan personal, tan representatiu de la seva manera, tan ajustat a les seves pures idees poètiques.

ALTRA TRADUCCIÓ.- El segon premi atorgat a unes versions de la I, IV i V «Elegies de Bierville», estan escrites també amb aquesta amorosa fidelitat que esmentàvem. En aquests poemes que Carles Riba ha escrit a l'exili, hi ha gairebé com una rèplica humana a una part de la seva obra anterior, especialment a la suite de sonets «Un nu i uns ulls»; àdhuc la forma, d'un classicisme tendrament emmotllat al geni de la nostra llengua, dóna més escalf a la seva expressió, elimina les petites arestes que el límit violent i exigent de la —35→ mètrica deixava a les seves frases líriques. La versió castellana s'adapta càlidament a la nova manera poètica de Carles Riba i s'esmerça en conservar fins les assonàncies i les al·literacions que Riba oposa, en el seu absolut afany de rigor, a la pareença de cosa fàcil que el ritme folgat de les seves elegies podria fer suposar.

PREMI AL MILLOR ESTUDI SOBRE UNA PERSONALITAT DE NISSAGA CATALANA, D'INFLUENCIA EN LA VIDA XILENA.- Ha estat atorgat a la monografia «Don Manuel Montt», composició N.º 58. L'autor d'aquest treball, que ha investigat tenaçment sobre els orígens d'aquesta família que, a partir del segle XVI ha donat tantes figures prestigioses a Xile, escriu amb estil fluent, com de qui inventaria amb gust pel mètode i la precisió; la direcció és segura tot al través de les cent setanta set pàgines d'aquest intel·ligent treball que ve a retre un servei històric i que el catalans hem d'agrair especialment.

UN PREMI de menor categoria fou creat per a la composició N.º 54, «Un héroe y su influencia en la vida chilena». L'autor glossa els moments més culminants de la vida d'Arturo Prat amb un llenguatge més pròxim al de la novel·la i amb una incontenible tendència a suavitzar l'estricta realitat històrica amb evocacions de caràcter poètic.

Queden finalment els premis que, amb intenció d'estímul, s'han atorgat a les composicions números 1, 25 i 49: «Presència innombrable», «Nits» (fragment) i «Recull», llibre de poemes d'Artur Bladé i Desumvila.

Senyores, senyors, heu's ací la síntesi de la labor —36→ realitzada pels set Mantenidors que el dia 15 de novembre del 1942 invitàvem els poetes i els prosadors de llengua catalana a concórrer als tercers Jocs Florals celebrats a l'exili. Vosaltres podreu jutjar aquesta labor ben aviat, quan una reina de blanc vestida vingui a presidir amb la seva cort d'amor la nostra gaia festa. Però abans que ella arribi, abans que en aquesta sala imperi la gràcia i la gentilesa, caldrà que dediquem un pensament -com abocant-nos a aquest paisatge interior que viu en cadascú de nosaltres-, a la buidor que el Primer Diumenge de Maig -diada tradicional de la celebració dels Jocs- haurà trobat novament aquest any a Catalunya. Vull pensar, i voldria que ara penséssiu vosaltres amb mi, no pas en el nostre enyor que sap que al capdavant del compte dels seus dies hi ha una esperança certa i una joiosa realitat, sinó en l'enyor realment dolorós dels que vivint a Catalunya, n'han de viure per força i tràgicament absents. Nosaltres, vivint-ne absents, vivim intensament, com ara avui, en ella. Si un record nostre acompanya els germans en absència, no ens costarà gaire de creure que el seu record també ens fa companyia ara, en aquesta festa de l'esperit i el verb, i que tots junts, quan sentirem ara mateix la veu del poeta, sentirem també que alguna cosa de la terra catalana, ella en nosaltres, tant com nosaltres en ella, té el desvetllar amorós i trèmul d'un Primer Diumenge de Maig més solemniat que tots, en que cada català haurà de sentir-se gloriósament poeta de les immarcescibles gràcies i de la llibertat més noble de la seva pàtria.